GIA-LONG
PHỤC QUỐC

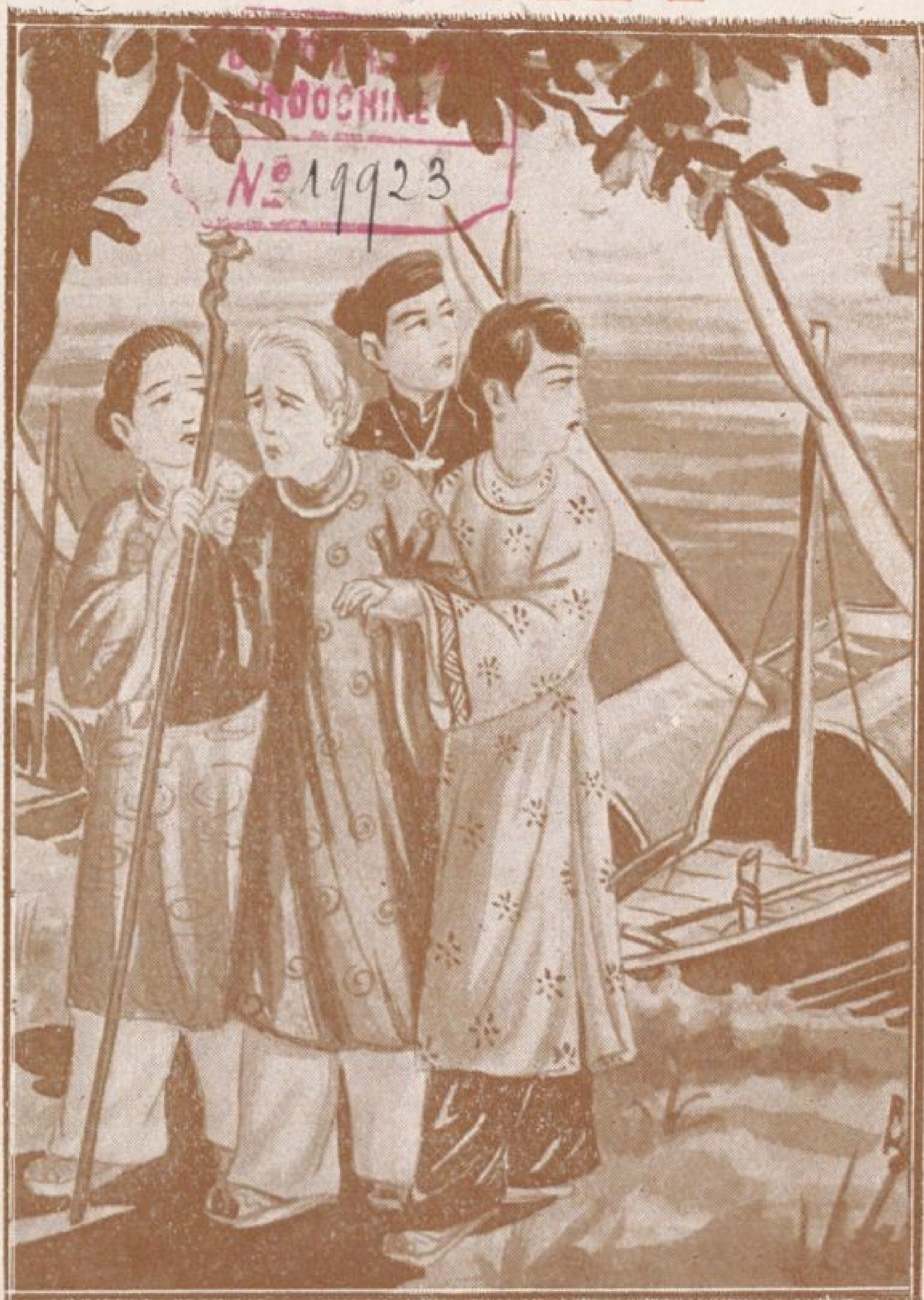
SỐ 2

SỰ TÍCH NƯỚC
NHÀ

ĐÔNG-CUNG CẢNH

DI TÂY

Tiễn đưa Hoàng-tử lên đàng.
Ôm sầu trở lại lụy tràng thâm bâu.

In lần thứ nhứt
Mỗi cuốn 0$20
In tại nhà-in XƯA-NAY, 62, Bd. Bonard, Saigon

TUỒNG HÁT CẢI-LƯƠNG NHỎ

GIA-LONG PHỤC QUỐC

ĐÔNG-CUNG CẢNH ĐI TÂY

MÀN THỨ NHỨT

Lo báo oán luận việc cầu binh Đại-Pháp.

(Cảnh nhà tầm thường nơi cù-lao Phú-Quốc, là chỗ Nguyễn-Ánh cùng gia-quyến náo nương trong cơn biến loạn).

NGUYỄN-ÁNH (mặt buồn dàu dàu, đang ngồi lo liệu việc nước một mình) nói: *Than ôi!* Cơn biến loạn lo toan khôn an dạ, lúc mong trần lận đận quá bận lòng, giận Tây-Sơn quyết chẳng đội trời chung, oán thằng Huệ nằm gai nếm mật.

NGÂM: Câm thù con giặc trong nhà,
Không vì nòi giống sanh ra bất bình.

NÓI: Đả lắm lúc trải gan nơi chiến địa, cũng nhiều phen phơi mật lúc lữa than. *hềm vì*, cô thế khó đối đang, *mới biết*, mạnh hỗ quần hồ nan địch.

CA VỌNG CỔ HOÀI LANG

Kể từ ngày sanh ra khói lửa,
Tây-Sơn lắm bực anh-hùng,
Thảm thay, ta rất đau lòng,
Ta bỡi cô thế, tai nàn chịu mắc vòng,
Bỏ quê hương lánh nạn khắp cùng,
Bôn Nam tẩu Bắc xa lìa núi sông,
Thôi rồi giang-san một giải,
Nay đã cam đành, lui bước Tây-Sơn.
Nhìn xem bốn phang khách địa,
Đau đớn vô ngần, gan ruột như tương,
Thù lớn nầy gắn ghi tấc lòng,

Biết bao thuở rửa xong hờn,
Phải toan sao cho tròn báo oán sâu,
Nếu để vầy uất ức dường bao!
Gẫm ta nay chỉ có trông tay người,
Nếu không thời khó âu kình tranh!
Ta nay nguyện chết sống mới đành,
Kẽo giặc nầy chẵng vị thêm khinh:
Sang qua Pháp mượn binh chống kình,
Thì mới trông có ngày khôi phục giang-san.

Nói: So thế giặc hơn ta thập bội, nếu tranh đua thêm nỗi nguy nan. *Chi bằng:* Sang Thái Tây cầu viện binh lang, mới mong nỗi cơ-đồ khôi phục.

Vương-Phi (bước ra ngó thấy Nguyễn-Ánh buồn nên hỏi) nói: Chuyện chi bi lụy, dường chẳng an lòng, xin bày tỏ đục trong, đặng cùng chia vui thảm.

Nguyễn-Ánh nói: *Nầy Vương-Phi! Buổi nầy ta không lo lắng sao đặng?* Thế giặc càng ngày càng mạnh, lực mình càng bữa càng suy, lo cho khỏi thoát nạn nguy, để vậy sao an tấc dạ.

Ngâm: Nếu không lo liệu trung hưng,
Bôn đào chua xót tấc lòng sao an.

Nói: *Bây giờ chỉ có kế nầy là hay, ta nghe Đại-Pháp vẫn nước bác-ái nhơn từ, sẵn có biết đức Thầy Bá-đa-Lộc đây, ta cậy người sang qua trào Pháp, bày tỏ hết nỗi niềm rồi cầu binh người tiếp chiến thì họa may mới trừ xong bọn giặc nầy cho.* Kế ta đà liệu sẵn, nhưng chưa định thể nào, còn thưa Vương-Mẫu trước sau, thử liệu có nên hay chẵng?

CA NGŨ-ĐIỂM

Trầm đà tính kế mầu thay,
Nay phải mượn binh Tây giúp mình,
Nhưng còn chẳng dám tự chuyên,
Phải thưa mẹ trước sau cho tường.
(Lúc nầy Vương-Mẫu bước ra, ngồi nơi ghế giửa).

VƯƠNG-MẪU nói: Nghe hai con bàn soạn, mà nét mặt chẳng vui, chuyện chi khá nói đầu đuôi, cho mẹ đặng tường gốc ngọn.

NGUYỄN-ÁNH nói: *Dạ tâu Vương-Mẫu!* Con vì nước đêm ngày toan tính, chỉ mong sao cho sớm trung hưng, *bởi vậy cho nên:* Vừa suy kế diệu vô cùng, là muốn sai viện binh Pháp-Quốc.

NGÂM: Muốn trừ cho tuyệt Tây-Sơn,
Mượn binh Pháp-Quốc ắt hơn mọi đàng.

NÓI: *Con có giao thiệp cùng đức Thầy Bá-đa-Lộc người Pháp, nay con tính cậy người về nước tâu lại cùng Hoàng-Đế Pháp những nổi-niềm rồi mượn binh người chắc được chớ chẳng không, và muốn cho Hoàng-Đế Pháp chắc ý, con tính sẻ cho thằng Cãnh nó theo Bá-đa-Lộc sang đó làm tin thì con tưỡng không có đều gì trở ngại đó mẹ.*

VƯƠNG-MẪU (xem có vẽ nghỉ ngợi) nói: Con toan lo việc cả, mẹ há dề cản ngăn, miễn sao vẹn vẻ mọi đàng, kẻo mẹ chẳng an tấc dạ. *Mẹ còn sợ: Ngao cò trì kéo, ông câu thủ lợi, mới là khó cho ta đó con.*

NGUYỄN-ÁNH nói: *Thưa mẹ con nghe chắc nước Pháp vẫn là nước nhơn từ bác-ái, không lẽ thừa cái dịp nguy của mình mà người ta thủ lợi đâu.*

CA HÀNH VÂN

Con đả liệu xong rồi,
Xin mẹ an lòng,
Cậy Bá-đa-Lộc hồi bang,
Cầu binh Đại-Pháp, Sang đến giải nguy,
Mới mong trừ Nguyễn-Huệ.
Phen ni con quyết,
Đả tròn vuôn mẹ chớ nghi nan.

VƯƠNG-MẪU: Lâm cảnh nầy lòng ta nghi vô cùng,
Cầu người giúp sự,
Trong lúc nguy nan,
Mẹ đây cũng khứng lòng,
Miễng là khéo tính,
Kẻo sau nầy ăn năng!

VƯƠNG-PHI (bệu bạo): Con tôi thơ ấu,
Nay phải xa lìa, Lước biển ngàn trùng,
Thật lòng tôi không an!

NGUYỄN-ÁNH: Ta tính rồi mựa chớ lo toan,
Cấp quan theo dỏi,
Châm nom sau trước cang chi.

NÓI: *Thưa mẹ! Cơn quốc loạn, tướng binh vì ta mà hy sanh không biết bao nhiêu, ta nay há không vì tướng binh mà lo giải tai thoát ách hay sao? Nếu ta chỉ có sự thương nhớ con mà đành để cho muôn họ lâm vòng hoạn họa thì sao cho tròn nghỉa vụ!*

NGÂM: Xin trên mẹ cứ an lòng,
Để con lo việc trung hưng báo thù.

HẠ MÀN

MÀN THỨ NHÌ

Cậy Đức Thầy đem Thái-tử về Tây

Cũng cảnh nhà hồi nảy của Nguyễn-Ánh. Vương-Mẫu ngồi ngồi giữa, Nguyễn-Ánh và Vương-Phi ngồi hai bên.

VƯƠNG-MẪU nói : Con toan việc cầu binh Đại Pháp, vậy nay đả lo liệu xong chưa? Con khá cẩn thận cho lắm kẽo sau nầy phải ăn-năn, *nghe con.*

NGUYỄN-ÁNH nói : Bẩm lịnh mẹ, con đả sai người qua Xiêm-La mời *Đức Thầy Bá-đa-Lộc về đây đặng bàn luận việc ấy; nhưng sao chưa thấy tin hồi.*

NGÂM : Đêm ngày con luống đợi trông,
Sai đi chầy trễ sao không trở về?

QUÂN vào báo : *Dạ!* Có thầy giảng-đạo Pha-lang-Sa đến viếng Chúa-Công.

NGUYỄN-ÁNH nói : Hâng hoang chi xiết hân hoang! Khá mời người vào lập tức.

(Đức Thầy Bá-đa-Lộc bước vô)

NGUYỄN-ÁNH nói : Kể từ xa cách, đôi ngả chia tay, giang hồ trôi nổi lâu nay, mừng đặng đôi ta hội diện. *Năm nay tôi gặp Giám-Mục mà được mạnh giỏi như vầy thật là tôi mừng biết bao nhiêu.*

BÁ-ĐA-LỘC nói : Từ ngài cơ binh thất bại, hạ-thần sang đất Xiêm-La, hằng ngày để ý nghe qua, những việc binh tình của ngài. *Tôi tuy xa ngài mặc dầu nhưng bao giờ tôi cũng nghỉ nhớ đến luôn. Nay có người của ngài qua vời nên tôi lật-đật theo về bái kiến.* Bệ-hạ có chuyện chi sai khiến xin giải bày cho hạ thần biết với.

NGUYỄN-ÁNH nói : Tôi sai vời Giám-Mục là vì :

CA TỨ-ĐẠI (lớp xang dài)

Hôm nay tranh đấu Tây-Sơn,
Thật ghe lần nguy nan thất bại,
Xem thế mình không sao đứng vững,
Nên tính liều sang qua bên Pháp-Quốc,
Cậy giúp thêm binh, đặng họa may mới an bề:
Không ai dám lảnh lên đường,
Nên chỉ trông Giám-Mục giúp lần nầy,
Trở lại quê nhà tâu giúp cho đây;
Xin đưa Tử-hoàng dẫn theo,
Đặng làm tin cùng vua Đại-Pháp,
Cậy giúp binh đạn Nam-trào.
Xin Giám-Mục tưởng thương,
Nghỉa ơn nầy Quả-nhơn chẳng hề quên.

NÓI: Cậy Giám-Mục trở về Pháp-Quốc, dẫn điện-hạ theo đỏi làm tin, cầu vua Đại-Pháp giúp binh, sau tôi toan lo xử nghĩa, *chớ chẳng không.*

BÁ-ĐA-LỘC nói: Nghe mấy lời Chúa-Công đau xót dạ hạ thần, vì quốc-gia lo chẳng an tâm, thương dân chúng phải lìa đoạn ruột. *Vả lại kẻ hạ thần cùng Chúa-Công từ ngày biết nhau đến nay thì*: Tình thận mật trăm bề thâm thúy, nghĩa chúa tôi chi xiết cao sâu, cho vào giảng đạo bấy lâu, ơn nọ sánh cùng non biển. *Nay Chúa-Công chỉ sai biểu tôi có đều như vậy lẻ nào tôi chẳng thành tâm vào lo liệu hay sao?* Trên Chúa-Công an lòng việc nọ, dưới hạ-thần lo liệu kế kia, dẫn Đông-Cung cố thổ trở về, *đặng mà:* Phòng tâu với Pháp-Đình tự sự.

CA BẢN TIỀU (Zibé)

Chúa đả giao cho các việc kia,
Tôi phải lo toan quyết tận tâm.

NGUYỄN-ÁNH ca : Vậy xin thi ơn tôi tạc dạ,
Trẫm rất lo toan bấy lâu buồn rầu,
Đến Pháp-địa, nhờ Giám-Mục,
Tâu giúp việc, nhờ súng đạn,
Binh lương chiến trận sang đất Việt,
Đua tranh Tây-Sơn chắc công thành, rán liệu [giùm.

NÓI : Cậy nhờ Giám-Mục tâu giúp Pháp-Đình, nếu mà giúp đạn giúp binh, thì tớ đây giải nguy giải khổ, *mới đặng cho.*

BÁ-ĐA-LỘC nói : Thần xin thành lòng tâu giúp, Chúa đừng có dạ nghi nan, công lao khổ nhọc chẳng màng, miễn được thành nên trăm sự *mà thôi.*

NGÂM : Thần về tâu Chúa Pháp-Đình,
Khó gì là việc mượn binh mà phòng.

HẠ MÀN

MÀN THỨ BA

Theo Giám Mục, Hoàng-tử Cảnh từ cố quốc.

(Cảnh bải biển Phú-Quốc, có đủ mặt : Nguyền-Ánh, Vương-Mẫu, Vương-Phi, Giám-Mục, Hoàng-tử-Cảnh, quan hầu).

Nguyễn-Ánh (ôm Hoàng-tử vào lòng hôn và) nói : *Nầy con!* Vì nước cha đành lìa đoạn ruột, thương dân con chớ nại lao thân, đã biết xa cũng có thuở gần, *tuy vậy chớ,* nhìn con trẽ vô cùng chua xót.

Vương-Phi nói : Con thơ ấu chưa từng xa một phút, *nay vì đâu mà :* phải tách thân diệu viễn ngàn trùng, xiết bao đau đớn tâm trung, vuốt dạ vò ngẳn trường đoạn.

CA VỌNG-CỒ

Dạ nầy như ai cắt xé,
Thấy con ruột mẹ dường tương,
Thảm thay xa cách đôi đường,
Quan-san diệu viễn, đành chịu đoạn trường,
Phải chia tay xót dạ phi thường,
Cam đành cách bước, từ nầy nhớ thương.

Nguyễn-Ánh : Thôi đừng than van khóc lóc.
Thêm rối cho lòng, khó nỗi lo toan,
Ngày nay tuy xa cách biệt,
Cũng có ngày hội hiệp vầy vui.
Vì nước nhà, phải cam dứt tình,
Đặng cứu vớt đám dân lành,
Chớ chẳng phải ta đây nhơn vì một việc riêng,
Mà khiến mẫu tử chia lìa kẽ Bắc người Đông.
Khá an tâm, lấp thảm cho khuây lòng,

Cho con lên đường, Vương-phi chớ phiền ưu.

VƯƠNG-MẪU : Xét lại cũng phải dứt sầu,
Ấy bởi vì cái việc quốc-gia,
Chớ không lẻ, bởi riêng việc nhà,
Mà để cho đám dân lành khốn hại chẳng lo.

NÓI : *Thôi! Con hãy khuây sầu lấp thảm, đặng cho con trẻ nó vững dạ lên đường, đừng có bịnh rịnh lắm không nên, e làm chênh lòng con trẽ.*

HOÀNG-TỬ CẢNH nói : *Dạ dám thưa cùng Phụ-vương với thân-mẫu:* Nay con trẻ vì dân vì nước, nên chẳng nài trối bước quan-hà, tuy rằng nay đôi ngả cách xa, *nhưng mà*, cũng có thuở nhứt môn đoàn tựu. *Có vậy thân-mẫu hảy yểm lụy nào*, Sanh trong buổi loạn ly gió bụi, đứng làm trai há dễ ngồi an, *thà là*, liều tấm thân gấm vóc ngọc vàng, nào sá chỗ tuyết sương mưa nắng. *Vả lại*, tình máu thịt tuy rằng tình nặng, *song le*, nghĩa nước non nghĩa chẳng nhẹ gì! Dám cúi xin khuây khỏa niềm tây, đặng cho trẻ lo bề công ích, *đó mẹ. Chớ như trẻ nay:*

CA KIM TIỀN

Chẳng sá chi,
Cái đều chia phương,
Nhơn việc nước,
Trối bước lên đường,
Xin mẹ hảy lấp buồn giả vui,
Tấc dạ rán ngui.
Sanh làm người, tròn phận sự,
Thác cũng cười,
Há quãn chỗ dải-dầu gian-nan,

Bi thảm thỡ than.
Ngày nay trẻ theo Giám-Mục,
Đặng mà mượn binh Đại-Pháp giúp ta,
Sở nguyện cầu thành sự quốc-gia,
Vậy xin đừng lo nỗi lìa xa;
Tuy nay thảm đạm,
Trong hồi tách dậm,
Có thỡ vầy vui :
Dẹp thanh lủ giặc,
Nỡ mày đẹp mặt!

Nói: Từ đây sang qua Pháp, khứ hồi trễ một năm, chi tang bồng của bực nam nhân, xem sự đó là thường há nại. Nay con trẽ tuyết sương dầm chải, đặng cho quen gió bụi xông pha, có cang chi mẹ phải thiết tha, *vả lại,* nơi quê lạ cậy tin Giám-Mục, *thì có lo ngại chi đâu.*

Nguyễn-Ánh nói : *Hoàng-tử tõ bày gan dạ, thật là đáng khen chí khí, thôi Vương-phi đừng có bịnh rịnh, làm cho trẻ nó nản lòng thối chí dở dang cuộc hành trình không nên. Nầy hoàng-tử con ôi!* Kìa sự nghiệp giang san dòng giống, cha chĩ còn kỳ vọng nơi con. *Có vậy,* rán bền tâm mọi việc lo tròn, thì công trẻ Thái-Sơn dám ví *đó.*

Giám-Mục nói : *Tâu Chúa-Công! Xin Chúa-Công hảy an lòng, dầu bề nào cũng có tôi đây.*

Nguyễn-Ánh nói : *Giám-Mục ôi!* Tờ kỳ ước tôi quyết không thay đỗi, *vậy thì,* sự giúp binh Giám-Mục rán tận lòng. *Nếu mà,* may sau dầu công nọ

thành công, *thì tôi sẽ,* nguyện đền đáp nghỉa cho xứng nghĩa. *Giám-Mục cũng rỏ hiện nay tôi rối như tơ vò, chĩ còn có một phương châm cùng chót đó mà thôi. Vậy thì :*

CA XANG-XỪ-LIẾU

Cậy nhờ chỉ có bấy nhiêu,
Có Thái-tử đồng theo,
Chĩ xin mấy đều,
Công lao sau thành đặng,
Nghĩa tình đây mang nặng,
Các việc thành xong,
Quyết không sai lời,
Rán hết lòng, giúp Quả-đức,
Đất Việt này, rất hạnh phước.
Trẫm đây bởi chơn đuối sức,
Mới mong thế lực Lang-Sa,
Vùa giúp quân gia,
Chống cùng lủ nghịch.

Giám-Mục nói : *Thôi,* gần đến giờ xa bến, xin bái biệt Thiên-Nhan, cúi giả từ Thái-Hậu với Vương-phi, cho thần-hạ phản hồi cố thổ.

Nguyễn-Ánh nói : Chúc Giám-Mục thái-bình thượng lộ, cầu Vương-nhi xứ lạ an khương...

Hoàng-tử Cảnh nói : Cúi đầu bái biệt phụ-vương, lạy tạ thân-mẫu an tại và xin nội-tổ chớ buồn.

(Nguyền-Ánh kêu hai quan theo Hoàng-tử Cảnh sang Tây là Phạm-văn-Nhân và Nguyễn-văn-Khiêm mà dặn dò).

Nguyền-Ánh nói : *Nầy hai khanh ôi ! Hai khanh theo Thái-Tử sang Pháp thì phải hết lòng cẩn thận*

đa nghé! Từ chồ nhỗ chí ư việc lớn, phải bền tâm gắn chí lo toan, mai sau dầu được lúc vẽ-vang, thì công cáng ấy vốn không phải nhỏ.

Phạm-v-Nhân và Ng-v-Khiêm đồng nói : *Tâu Chúa-Công,* một lời vàng chĩ phán, đôi dạ ngọc gắn ghi, cúi đầu giả tạm chi ly, cho thần-hạ trẩy sang Pháp-Quốc.

(Lúc nầy Giám-Mục dẫn Thái-tử xuống tàu, hai quan đồng theo sau, đồng vô).

Nguyễn-Ánh (chĩ tàu trong tableau) nói : Tàu kìa đã ra khơi bể rộng, mỏi mắt trông xao xiếng lòng vàng, *thưa Thái-Hậu, nầy Vương-Phi, âu là :* Mau trở lại gia trang, cho khuây lòng tưỡng nhớ.

(Hết thảy đồng đi vô).

HẠ MÀN

MÀN THỨ TƯ

Trong một gian phòng sang trọng, vua Nguyễn-Ánh ngự giữa, kế bên thì Bá-đa-Lộc và Hoàng-tử Cảnh. Có gần hai chục người Langsa theo Bá-đa-Lộc và có quan Annam.

Nguyễn-Ánh nói : *Từ Giám-Mục lên đường thì quả-nhân ngày trông đêm đợi, nay mà Giám-Mục về đến đây thật là :* Sánh chẳng khác mưa dào trong buổi hạng, ví dường như thỏ nọ đặng gặp trăng, vui mừng hẳn thật vô ngằn, phĩ toại xiết bao nhiêu kễ. Vậy, xin Giám-Mục khá bày mọi lẻ, việc cầu binh dắt thất như hà, trẫm nóng dạ nghe qua, hắc minh cho tường tận?

Bá-đa-Lộc nói : *Tâu Chúa-Công!* Khi vưng lịnh thánh trở lại Pháp-Đình tâu lại mọi lẻ cho Hoàng-Đế Lu-Y XVI hay thì Chúa tôi rất sẵn lòng trợ binh và giúp tàu cùng súng, và cũng ưng nhận theo những

lời giao kết trong tờ. Cơn đó Hoàng-Đế Lu-Y (Louis) XVI mới hạ chiếu cho tôi lảnh đem qua thành Pondichéry là thuộc địa của Pháp bên Ấn-Độ giao cho quan trấn xứ ấy là bá tước Conway (Con-Uê) đặng lảnh binh gia cùng súng ống. Tôi cùng lịnh Thái-tữ đồng hành qua Pondichéry trình chiếu cho quan trấn Conway (Con-Uê) người tường đặng cấp phát binh quân cho, chẳng ngơ:

CA VỌNG CỔ HOÀI LANG

Việc bất bình, tôi với quan Tổng-binh Con-Uê
[buổi đó,
Bởi vậy khiến nên, người toan chẳng phải, làm cho
[trở ngại theo ý mong nguyền.
Hắn thù riêng, không tuân chỉ, không giao binh bị,
[tôi thối chí thêm phiền,
Thật là vì Con-Uê kiếm chuyện, cản ngăn công
[việc đệ sở tâu liền,
Nói rằng nếu mà giúp binh trợ lực, khổ cực nguy
[hiểm chớ không hiền.
Suy sâu ra thì không ích-lợi một mảy may nào
[thêm nhọc chẳng yên.
Nhơn bỡi cuộc đổi xoay, Chúa tôi bận việc hôm
[mai, bị hồi Cách Mạng ỹ oai đánh phá,
Việc trong nước chưa an bề, nên thành ra cái việc
[nọ dẹp bỏ qua bên.
Tôi lúc đó tức thay, nghĩ vì lời hứa mà sai e buồn
[lòng bệ-hạ,
Quyết sao được thỏa như nguyền, thành tâm gắn
[dạ, bao nả nhọc lao,

Dầu bề nào tôi cũng không nản chí, làm sao cho
[phỉ, theo như cái ý ước cầu,
Tôi đứng lên chiêu tập, mộ quân nghĩa dỏng, sấm
[mua súng ống, lại với mua tàu,
Dày công, tôi đây cùng Đông-Cung rán sức, tận lực
[với nhau.
Xem lại lính binh và tàu thoàn súng ống, thuốc
[đạn dùng dư.
Liền bôn ba lui bước, ý nguyền chiếm được, xông
[lướt lên đàng.
Nam bang trở lại kẻo Thái Tử-Hoàng thương nhớ
[Thiên-Nhan,
Lại có hai mươi nhơn tài dân Pháp, tôi đà dùng
[nạp, để giúp phen nầy.
Xin Chúa nạp dùng, Cửu-Trùng sẻ thỏa, đành dạ
[không sai.
Đầu đuôi trăm lẻ, tâu qua rành rẻ, chỉ còn lo kế
[chống kình.
Quân Tây-Sơn nay dầu mạnh mẻ, cũng sẽ phục
[tùng bái quị nào sai.

Nói: *Tâu lịnh Chúa-Công!* Nay sẵn sàn binh khí, ta chỉ có ra tay, xin trên ra lịnh trỡ day, dẹp lủ bạo tàn cho chóng.

Nguyễn-Ánh nói: *Húy may a!* Nghe mấy lời tỏ rỏ xiết thỏa tâm cang, ơn đức nầy dám sánh Thái-Sơn, nghỉa lớn nọ đương cùng Nam-Hải. Còn hai chục nhơn tài Pháp đây, Trẫm sẻ trọng dụng cả thảy nở nào há dể hẹp tình, lựa ngày phát pháo khai dinh, trừ bọn sớm đầu tối đánh. *May biết bao nhiêu.*

CÁC QUAN PHÁP nói: Trên đà tưởng đến, dưới nguyện hết lòng, từ đây các việc ra công, nguyện giúp Thánh-hoàng tận dạ. (Bá-đa-Lộc thông ngôn)

HOÀNG-TỬ CẢNH nói: *Dạ!* Dám tâu lịnh phụ-hoàng. Con trẻ dày công lao lục, đồng cùng Giám-Mục viện binh, *ngày hôm nay*, trước sau đều thấy đạt thành, hoàng-phụ ra oai cho chóng. Chí của con nay:

CA MẪU TẦM TỬ

Quyết không dung quân nghịch Tây-Sơn,
Ra tài trẻ chết sống không sờn,
Ngọn bửu đao quét tan lủ cáo,
Dùng máu đỏ rửa sạch thù thâm,
Trẻ mới thỏa tâm.
Phen nầy nguyện giải nạn muôn dân,
Cơn lửa than nào tiếc chi thân,
Sẵn tàu súng thế mạnh trăm phần,
Ngày nay phải khi khởi quân.

NÓI: *Xin trên hạ lịnh, cho trẻ điều binh.*

NGUYỄN-ÁNH nói: Trẻ đà có lòng phấn đấu, cha há không dạ nhiệc thành. *Cha xét con theo Giám-Mục cầu binh cực khổ, vậy cha phong cho con tước Đông-Cung kiêm chức* Nguyên-soái Tả-quân doanh, ấy gọi đáp công trình lao lực. *Còn các người Pháp thì ta đặt tên Annam cho như vầy: Chaigneau tên Nguyễn-văn-Chấn, phong chức Chúa Tàu Long; Vannier đặt tên Nguyễn-văn-Thắng, phong chức Chúa Tàu Phụng. Còn kỳ dư như: de Forçant (Lê-*

văn-Lang), Victor Ollevier (ông Tín), D'Ayot, vân vân ta đều tạm phong chức tướng-quân, chia nhau lo luyện tập quân sĩ thủy lục, cai quản Xưỡng đóng tàu, đúc súng và chỉnh đốn các việc võ bị, sau ai có công-nghiệp sẽ thăng thưỡng.

ĐÔNG-CUNG CẢNH nói: Cúi đầu đáp tạ thâm ân, kính chúc tuế tăng vạn tuế.

(Người Pháp cúi đầu làm thinh, có Bá-đa-Lộc thông ngôn).

NGUYỄN-ÁNH nói: Nay đả xong xuôi các việc, chỉ chờ cơ-hội khai binh, quân nhân toại bấy lòng thình, nguyền ước nay đà thỏa mảng.

HẠ MÀN — VẮNG

In tại Nhà-In XƯA-NAY 62, Boulevard Bonard Saigon.

Hảy xem thơ mới và sách của
Nhà-In XƯA-NAY in mới rồi :

1.— Cậu Hai Miên,
2.— Sáu Trọng,
3.— Đơn-Đao Phó-Hội,
4.— Tam Khí Châu-Do,
5.— Sách bàn xâm Ông,
6.— Sách bàn xâm Bà,
7.— Chuyện Tiếu-Lâm,
8.— Chuyện Tiếu-Đàm.

Hảy đón mua tuồng Cải-lương nhỏ:

1.— Hưng-Đạo Đại-Vương giáng-thế,
2.— Hưng-Đạo Đại-Vương bình Nguyên,
3.— Cô Ba Gi-Nết,
4.— Lê-Lợi chày cá đặng gươm thần,
5.— Lê-văn-Duyệt viếng Gia-Long,
6.— Lê-văn-Duyệt hạ thành Phú-Xuân,
7.— Vỏ-Tánh, Ngô-tùng-Châu tữ tiết tại Qui-Nhơn,
8.— Gia-Long lấy Bắc-Thành Thanh-Long,
9.— Tiểu Anh-hùng Hoài-Văn-Hầu Quốc-Toản, (Hưng-Đạo-Vương ban gươm)
10.— Đông-Cung Cảnh dit Tây,

và nhiều thứ khác rất hay.

Của Nhà-In Xưa-Nay xuất bản, rất hay.

In tại Nhà-In XƯA-NAY Ng-háo-Vỉnh,
62, Bd. Bonard. Saigon.

*
* *

TẠI

QUÁN RẠNG-ĐÔNG

Giải hàng sách, tại Chợ-Mới, Sàigòn
[116bis, Côté Viénot, Halles Centrales]

Có bán đủ các thứ Thơ Xưa, thơ HẬU và Thơ MỚI, đều của Nhà In Xưa-Nay in rất tốt.
Có trên Năm-Chục thứ thơ XƯA,
Trên Hai-Mươi-Bốn thứ thơ HẬU,
Và liên-miên bất tận những thơ MỚI
rất hay, cứ nối xuất bản hoài hoài.
Văn hay, in rõ. Hảy đón mua xem.

*
* *

Tiểu-Thuyết nhỏ — Cải-Lương nhõ,
Vọng-Cỗ cở nhỏ
và bản-đờn MANDOLINE.
Xuất bản mới hoài hoài không dứt.

*
* *

HÃY CHỦ Ý!

Muốn cho trẻ em mau biết, mau hiểu, mau thuộc, mau thông, mau đọc Quốc-Ngữ nên mua vần Quốc-Ngữ hiệu:

"CON RÙA CON THỎ CHẠY ĐUA"

Của Nhà-In XƯA-NAY, 62 Bd. Bonard, Saigon, xuất bản